

KISA, KISA ...

Yalnız Adam Mustafa Kemal

Dr ALEV COŞKUN

Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak basmasından tam 34 gün sonra 22 Haziran 1919'da Amasya'ya "Amasya Kararları" alındı.

Bu kararlarda "Vatanın bütünlüğü ve bağımsızlığının tehlikede olduğu, ulusun bağımsızlığının ulusun kesin kararı ve direnişinden kurtaracağı" belirtilecek "her dilden üç temsilcinin gizlice seçilerek Sivas Kongresi'ne katılması" isteniyordu.

Bu kararları Atatürk'le beraber Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele imzaladılar. Bu kararlar Erzurum'da bulunan Kâzım Karabekir'e de iletilmişti. Karabekir Paşa da bu kararları onayladığını bildiriyordu.

Bu kararlar bir bildiri ile bütün yurda duyuruldu. Bu bir ihtilal bildirisiydi. Anadolu ihtilalinin bu kararlar ve bu genelge ile başladığı yerli yabancı tüm yazarlar tarafından kabul edilir.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasından sonra, ne yazık ki bu ihtilal bildirgesine imza koyanların kaderleri ve yolları bir bir ayrılmaya başladı.

Lozan Barış görüşmeleri sürerken Rauf Orbay'la sürtüşmeler gün yüzüne çıktı. Daha sonra Cumhuriyet'in ilanı, hilafetin kaldırılışı bu eski arkadaşları karşı karşıya getiren en önemli etkenlerdi.

Devrimler teker teker uygulamaya konulurken, ayrılıklar da daha açık bir biçimde ortaya çıkıyordu.

Lord Kinros'un Bir Milletten Yeniden Doğuşu adlı yapıtında belirttiği gibi "Zafer kazanılıncaya kadar aralarında gizli kalan uyuşmazlık, şimdi su yüzüne çıkmıştı." (s. 459)

Artık aralarındaki görüş ayrılıklarının derinliği anlaşılmişti. Atatürk, "toplumsal bir aydınlanma devrimini adım adım gerçekleştirmek istiyordu. Rauf Bey ve arkadaşları ise "toplumun ağır ağır gelişmesini daha uygun görüyorlardı." Onlara göre, aceleyle, sert ve köklü değişimlere gerek yoktu. Hele, Halifeliğin kaldırılmasını hiç ama hiç istemiyorlardı.

Mustafa Kemal Nutuk'ta bu gerçeği şöyle dile getirmişti:

"ulusal savaşa birlikte başladığım, arkadaşlarımdan kimileri, ulusal yaşamın bugünkü Cumhuriyete ve Cumhuriyet yasalarına kadar uzayan gelişmelerinde, kendi düşünme ve ruh yeteneklerinin kavrama sınırı bittikçe buna direnmeye ve karşı çıkmaya başlamışlardır."

Bu yalın anlatımla, Mustafa Kemal, yola beraber çıktığı kimi arkadaşlarının "anlama yeteneklerinin sınırında kendisini terk ettiğini" biraz da buruk bir biçimde ortaya koymuştur.

Kimdir bu yakın yol arkadaşları. İşte, Amasya ihtilal bildirgesine imza koyan Rauf Orbay, Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy ve Refet Bele...

Bu ayrılımların kökteki gerekçeleri ve öyküsü Ali Tartanoğlu'nun belgesel yapıtı **Yalnız Adam Mustafa Kemal**'de veriliyor. Eserin alt başlığı "Ulusal Savaşta Birlikte Başlayan Yolcular" dır.

450 sayfalık bu eser, her sayfasında belgelerle desteklenmektedir.

Bu kitaptaki bölüm başlıkları şöyledir:

- 1- Birlikte Yola Çıkanlar
- 2- Refet Bele, Ali Fuat Paşa ve Atatürk

3- Rauf Orbay ve Atatürk

4- Amerikan Mandası, Halide Edip ve Ötekiler

5- Kâzım Karabekir ve Atatürk

6- Karabekir Savunmada

7- İzmir Suikastı

8- Fethi Okyar, Atatürk ve Serbest Fırka Denemesi

9- İnönü ve Atatürk

10- Sonuç

Kitapta, ilişkiler, ayrılma yolları, gelişmeler ve sonuçlar belgelere dayandırılmış; ilgili kişilerin yazıları, meclis konuşmaları ve kitaplarına gönderme yapılmış; Hiçbir iddia ortada bırakılmamıştır.

Kitabın yazarı Ali Tartanoğlu genç bir gazeteci. Birçok makalesi ve incelemeleri var. Bu kitapta bilimsel bir metodoloji uygulanmıştır. Bir doktora tezi ciddiyet ve titizliğiyle olayları ve konuları ele alıp incelemiş, her olayı, konuyu ve konuşmayı belgelere dayandırmıştır.

Böylesine bilimsel ve rahatlıkla okunabilen bir eseri ortaya koyduğu için kendisini ve bu kitabı yayımlayan Öncü yayınevini kutluyorum.

Kitabı bütün Atatürk devrimcilerine, genç Kuvayı Milliyecilere, üniversite öğrencilerine, öğretim üyelerine ve konuyla ilgilenenlere salık veriyorum. ■

Yalnız Adam Mustafa Kemal/ Ali Tartanoğlu/ Ankara/ Öncü Kitap/ 2002.

Tanrıkadın

ABDULLAH TEKİN

12 Mart günleri...

Doktor Tahir öğretmen adayı Ayşe'den hoşlanmakta hatta bunu evliliğe dönüştürmeye çalışmaktadır. Ama Ayşe daha çok örgütle partiyle ilgilendiği için Tahir'e yeterince ilgi ve zaman ayıramadığı gibi evlenmeyi de düşünmediğini belirtir. Gözaltına alınan Ayşe savcılığa sevk edilme aşamasında Tahir'in yoğun ilgisiyle karşılaşır.

Ayşe'den umudunu kesen Dr. Tahir, Zehra ile evlenir ve bu evlilikten iki kızı olur. Çalıştığı hastanede tanıştığı Sacide ile olan ilişkilerini yoğunlaştıran Tahir bu beraberliğini evini ihmal etme pahasına ileri boyutlara götürür.

Dr. Tahir çeşitli yer ve zamanlarda öğretmen Ayşe ile karşılaşır, görüşürler. Ama bu görüşmeler Tahir'in Sacide ile olan ilişkilerinden farklıdır. Ayşe parti çalışmalarını sürdürmekte ve Tahir'e karşı yine katı davranmaktadır.

Dr. Tahir'in karısı Zehra kocasının kimi ilişkilerinden haberdirdir. Bir defasında Sacide ile beraberken görmüştür.

Kitabın omurgasını bu ilişkiler ve bunların etrafındaki olayların üzerine oturan yazar şaşırtıcı bir final oluşturmuştur. Üç kadını bir araya getiren Dr. Tahir bir

veda konuşması yapar. Sular durulduğunda üç kadının da kendi ölçeklerinde mutlu oldukları ve gökten düşen üç elmayı paylaştıkları bir tablo ortaya çıkar.

Dr. Tahir, üç ayrı kadına da eşit sayılabilecek oranda sevgi sunmayı nasıl başarmıştır acaba? Peki sevgi nedir?

Sevgi kendi kendine yeşeren fakat bakılmadığında, özen gösterilmediğinde solan bir ot mudur? Yoksa bir çiçek kokusu mudur? Bir an duyulup hemen sonra kaybolan bir güzel koku. Sevgi de bütün kokular gibi gelip geçici midir? Yoksa yoksa, sevgi yalnız yürekle değil kafayla insandaki kapasite oranında genişletilebilecek bir duygu mudur nedir?

Aslında "sevgi" ortak paydasında iki kavramın etrafında dönüp dolaştığımızı kabul etmeliyiz: Mutluluk ve Özgürlük.. Mutluluk kişiden kişiye farklılık gösterir kuşkusuz. Sacide'nin Dr. Tahir'le geçirdiği sıcak geceler, bedeninde mutluluğu duyduğu için bir bakıma insan olduğunu anımsadığından görkem vericidir. İnsan, insan olduğunu genellikle mutlu olduğu zaman daha iyi anlar. Nitekim Ayşe de parti çalışmalarının verdiği mutlulukla doyumsuz bir insan konumundadır. Bu tablo mutluluğun aynı zamanda özgürlük olduğu sonucunu ortaya çıkarır. Baskılara, engellere karşı direnme ve özgürlüğe kavuşma, mutluluğu özümleme ve insan olduğunu anımsama..

Gerek Dr. Tahir gerekse "darbe" günlerinin etkisindeki Ayşe biraz daha bencildirler. Ama elbette günümüzdeki eğitimin doğal bir sonucudur bencillik ve bir eksiklik bir olumsuzluk boyutunda yorumlanmamaktadır. "Bencil" adlı kitabın yazarı Jerzy Stephan Stawinski'nin roman kahramanlarından Maya'nın sevgilisine yönelik olarak, "Sen yaşamın içine daldığın zaman ben ortada kalıyorum. Uyuyamıyorum, yiyemiyorum. Hep seni düşünüyorum. Ellerim titriyor, gözyaşlarına boğuluyorum. Kendimi kurtarmalı bu büyük bağlılığı denetim altına almalıyım" der ve dediklerini de yapar. Maya'nın yaptığı sevgiye kul köle olmaktan öte özgürlüğünü korumaktır aslında. Maya'nın bencillik olarak yorumlanabilecek davranışına karşın şunu düşünmek gerekir: Maya'da bulunan çekicilik, aşk, albeni biterse acaba bizzat Maya'nın kendisi de bitmeyecek mi? İçimizde büyüyen sevgilerin yaratacağı mutsuzlukları da görmek durumundayız.. Buna bencillik denilse bile..

Yazar Feyza Hepçilingirler'in kitabına adını verdiği Tanrıkadın'a gelince:

"Evet bütün kadınlar biraz tanrıdır aslında, ama senin söylediğin nedenlerle değil. Tertemiz kalarak hiç sevişmeden kendini el uzatılınca dokunulamaz kadar yükseklerde tutarak ulaşılmaz tanrıkadınlığa; tam tersine yeryüzüne inerek sevişerek dokunarak kirlenerek temizlenip yeniden kirlenerek tanrıkadın olunur. Sevmekten çok sevmeyi önemseyerek, severek ve sevmeyi öğreterek.. Sevginin bütün pisliklerden arındıracağını, kirlenmeyeceğini aşındırma-yacağını eskitmeyeceğini bilerek. Hiç doğurmasalar bile o güce yaşam verme gücüne sahip oldukları için tanrılaşır kadınlar. Kendilerini katarak, kanlarıyla canlarıyla besleyerek dünyaya yeni canlar getirdikleri için. Anlıyor musun söylediklerimi, birtakım tortularla ağırlaşan kafan, bu en basit gerçekleri bile algılamaktan aciz mi yoksa. Hor gördüğün kendini içlerinde bir yerlere yerleştiremediğin ev kadınlarına bir bak. Çocuklarının kocalarının karınlarını onlar doyurmuyor mu? Beslemek doyurmak bir tanrı niteliği değil mi? Kilimleri halıları dantelleri oyaları üretenler yaratıcı adları sanları belirsiz kadınlardan başkası mı? Ninnileri ağıtları türküleri yakanlar düzenler de onlar. Sen ne yarattığını şimdiye dek ne ürettiğini düşü-

nedir, onlar gözlerden irak bir köşede tanrıkadınlık gibi bir yaldızlamaya gerek duymadan kendi sessizlikleri içine gizlenerek üretmeyi ve yaratmayı sürdürecekler." (s. 205)

Bu söylemlere toprak adam da karıştır: "Toprağın altı ana rahmi gibidir, nemli ve sıcak. Doğurgandır toprak, kadıngibi ya da kadın doğurgandır toprak gibi. Belki topraktan almıştır doğurganlığını kadın, belki toprağa vermiştir, ama kadının tanrısalığından hiç kuşku duymamıştır toprak. Yalnız toprak değil, denizler de gökler de inanmıştır kadına ve tanrısalığına." (s. 205) ■

Tanrıkadın/ Feyza Hepçilingirler/ Remzi Kitabevi/ İstanbul, 2002/ 295 s.

"Uyarı"ya yanıt

MEHMET ERGÜN

"Marko Paşa Üzerine Söz Alırken" başlıklı yazıma Sayın Aydın Aybay'dan gelen - "Sevgili" Turhan Günay'ın nitelmesi ile- "uyarı" üzerinde durmayı gerekli görüyorum. Çünkü "Bay"lanan ve açık açık uyarılan olmama karşın, aklımın ermediği başka bir şey de söz konusu değilse eğer, ortada bir yanlışlık olduğunu ve "uyarı"nın doğru adrese gönderilmediğini düşünüyorum. Üzerinde adım bulunan zarftan çıkan mektupta söylenenlerle aramda herhangi bir bağ yok ya da ben kuramadım.

1) Sayın Aybay'ın ilk "uyarı" sı şöyle: "Öküz Mehmet Paşa' başlığıyla yapılmış bir yayındır." Doğrusu bu "uyarı"nın hangi gerekçeyle yaslanarak yapıldığını anlayabilmiş değilim. Çünkü ben de aynı şeyi, yani "Öküz Mehmet Paşa başlığıyla yapılmış bir yayın" olduğunu söylüyorum. "Uyarı"nın kaleme alınmasına yol açan yazımda dediğim şu: "Aziz Nesin (...) kısa ömürlü Bizim Paşa ile Öküz Mehmet Paşa girişimlerinin ardından Medet'e kadar susuyor." Bu sözler "Öküz Mehmet Paşa' başlığıyla yapılmış bir yayın"ın varlığını dile getiriyorsa, neyi dile getiriyor acaba? "Marko Paşa Üzerine Söz Alırken" in "dar zamanlar" da ve biraz acele okunduğu anlaşılıyor.

2) Sayın Aybay, "Yazıda 'İşte O' adlı arıldan söz edilmiyor." diyor. Edilmeli miydi? Yazımda üzerinde durduğum konu "Marko Paşa'nın türevleri" değil çünkü, "Marko Paşa'nın ne olduğu". Türevlerinden ya da türevi olduğu ileri sürülerek çıkarılan dergilerden de, "Marko Paşa'nın ne olduğu" nun görülmesi açısından sundukları olanaklar ölçüsünde, gerektikçe ve gerektiği denli söz ettim. Aziz Nesin'in nitelmesi ile söyleyeyim, "bazı açık gözleş kargaları" nca çıkarılan ve biçimce ya da içerikçe Marko Paşa'nın taklidi olan ve yine Aziz Nesin'in "Marko Paşa Meselesi" başlıklı yazısında belirttiği gibi "Alay, Lala Paşa, Mazete, Bekri Mustafa..." (Medet, s. 8), (18 Mayıs 1950), s. 4) gibi başka dergiler de var yoksa. Onlardan da söz etmiyorum. Üzerinde durduğum konu "Marko Paşa'nın türevleri" değil çünkü, "Marko Paşa'nın ne olduğu". Belirtmiştim, ama bir kez daha yinelemeyi gerektiriyorum: "Marko Paşa Üzerine Söz Alırken" in "dar zamanlar" da ve biraz acele okunduğu anlaşılıyor. Ama o denli de önemli değil bu. Asıl önemli ve üzerinde durulması gereken, Sayın Aybay'ın, adı geçen dergiyi anmamamın "Marko Paşa'nın ne olduğu" na ilişkin yargılarımda ne gibi yanlışlara yol açtığını göstermemesi. Oysa söz konusu "uyarı" yı, Öner Yağcı'nın yazısındaki yanlışları -Nedense onlardan hiç söz etmiyor Sayın Aybay!- düzeltirken yol açtığımı savladığı yeni yanlışlara dikkat çekmek amacıyla yaptığımı belirtiyordum. Bu yüzden adı geçen derginin "Marko Pa-